

Ongelukken op bouwplaatsen gebeuren vaak door onvoorzichtigheid en slechte werkvoorbereiding. Strukton Civiel, bouwer van infrastructuur als wegen, tunnels en bruggen, heeft een eigen norm voor een veilige bouwplaats en streeft naar 'Zero Accidents'.

'Zero Accidents'

Loek Kusiak

Niet ver van het Centraal Station in Amsterdam, onder een hotel in aanbouw en de nieuwe bibliotheek, bouwt Strukton Civiel in opdracht van een projectontwikkelaar een parkeergarage. We lopen met hoofduitvoerder Joop Versteeg over het bouwterrein. Versteeg is verantwoordelijk voor de werkvoorbereiding, de voortgang en de veiligheid op de bouwplaats aan de Oosterdokskaai. Hier werken afwisselend 25 tot 45 ijzervlechters, timmerlieden en nog wat ambachtslieden. Trots wijst Versteeg naar een houten trap over een betonnen funderingsbalk van een halve meter hoog. 'Die trap heb ik speciaal laten timmeren. Voor het gemak en om te voorkomen dat bouwvakkers over het beton moeten klimmen en daarbij vallen of struikelen. Hetzelfde bij de bouwketen die hier op hoogte staan. Daar heb ik leuningen omheen gezet. Ziet er ook nog eens verzorgd uit.' Het zijn even simpele als doeltreffende oplossingen die Versteeg bedacht heeft en weinig kosten. Zijn initiatief past perfect binnen het nieuwe veiligheidsbewustzijn van Strukton Civiel. De Utrechtse bouwonderneming heeft in 2008 zijn top tien van ongelukken op bouwplaatsen onder de loep genomen. Dat is vertaald in een eigen norm voor veilige bouwplaatsen en een meetmethode om de veiligheid op een project door personeel en onderaannemers te laten beoordelen. Vallen, struikelen, uitglijden, werken

op hoogte en geraakt worden door een vallend voorwerp, zijn op bouwplaatsen de meest voorkomende ongelukken.

Netheid

Strukton Civiel heeft vastgesteld dat acht van de tien ongelukken gebeuren op een bouwplaats die niet netjes is. 'Een onveilige bouwplaats is vaak een rommelige bouwplaats,' weet Joop Versteeg uit ervaring. 'Orde en netheid zijn wel mijn ding. Ik erger me aan rondslingerend gereedschap, aan planken of afval op plekken waar dat niet thuishoort. Als je vier stukken hout niet opruimt, liggen er binnen de kortste keren twaalf stukken. Door rommel worden werknemers slordig, met veiligheidsrisico's tot gevolg. Een verzorgde bouwplaats maakt ook naar opdrachtgevers een professionele indruk.'

De Strukton-norm voor een veilige bouwplaats bestaat uit veertien aspecten, die weer onderverdeeld zijn in maatregelen en voorzieningen. Behalve orde en netheid horen daar bijvoorbeeld ook bij werkinstructies, overleg met onderaannemers, afzettingen, vluchtwegen, begaanbaarheid van het terrein, gemarkeerde looppaden, sanctiebeleid tegen het niet dragen van helmen of handschoenen, goede kleedruimtes met legionellavrije leidingen, garanties tegen werkdruk. En daarmee is de opsomming nog lang niet compleet. Uitvoerders als Joop Versteeg moeten het wel allemaal organiseren

en er toezicht op houden.

'Maar zo moeilijk of ingewikkeld,' aldus Versteeg, 'is het niet als je weet dat de directie er vierkant achter staat. Vindt die veiligheid belangrijk, dan ben je als projectleider en werknemer ook gemotiveerd. Beter een paar uur extra werk aan voorbereiding voor een klus, en misschien wel een scheef gezicht bij de opdrachtgever, dan snel aan de slag gaan met het risico op ongelukken. De top van Strukton Civiel heeft echt pionierswerk verricht om veiligheid naar een hoger plan te tillen. Zijplanken in steigers om te voorkomen dat materiaal naar beneden valt? Gewoon verplicht stellen. Veiligheid mag wat kosten.'

ONGEVALLenfREQUENTIE

Veiligheidscijfers komen tot uiting in de ongevallenfrequentie, het IF-cijfer. Deze frequentie staat voor het aantal verzuimongevallen op een miljoen aantal uren. De frequentie stond bij Strukton Civiel in 2002 op 9,8 en was in 2007 gedaald tot 1,4. In 2007 vonden 18 ongevallen plaats, die zorgden voor in totaal 216 verzuimde werkdagen. De helft minder dan in 2006.

Veilig werken moet met plezier gebeuren

Houten ladders

Joop Versteeg vertelt dat directeur Smit van Strukton Civiel bij een bezoek aan de bouwplaats in Amsterdam hoorde over een werknemer die op een aluminium ladder stond te werken. De ladder klapte plots uit elkaar en de werknemer brak bij zijn val beide polsen. 'De directeur liet meteen alle aluminium ladders verwijderen en vroeg me om houten ladders kopen. Die zijn veiliger, wist hij.'

Ieder onderdeel van een bouwproject, en van fase naar fase, onderwerpt Strukton Civiel eerst aan een risicoanalyse of veiligheidsplan en een toolboxmeeting. 'Vlechtwerk, bewapening, of een wand bekisten: elk ploegje roepen we eerst naar binnen om instructies te geven,' legt Versteeg uit. 'Aan de hand van zogeheten beslissingsformulieren voor werkinstructies bespreken we samen de risico's van specifieke werkzaamheden. Zo krijg je taakgerichte instructies, over zaken waar de bouwvakker op dat moment ook wat aan heeft. Het veiligheidsplan laten we als het ware meegroeien met de bouwfase. Aan een paar toolboxmeetings per jaar heb je dan genoeg. Waar je het wel steeds over moet hebben, zijn de routinematige handelingen. Die zijn risicovol. Wie al honderd keer een handeling met een zaagmachine heeft verricht, wordt nonchalanter. Je duim ben je zomaar kwijt.'

Veilig is stoer

Strukton Civiel bedacht ook de veiligheids campagne Zero Accidents, gericht op verbetering van gedrag en mentaliteit van werknemers om het aantal ongevallen te verminderen. Wetgeving en techniek hebben het werken in de bouw al aanmerkelijk veiliger gemaakt. Maar elkaar aanspreken op veilig werken is nog wat anders. Veilig werken moet met plezier gebeuren. Het moet niet gezien worden als iets wat van bovenaf gedropt wordt. Het gaat om verantwoordelijkheid nemen en uitstralen dat veilig werken ook stoer is. 'Veilig werken is voor 99 procent een mentaliteitskwestie,' zegt Joop Versteeg. Voor de maand mei (2009) was bij Strukton Civiel in het kader van Zero Accidents het doel om nul ongelukken te hebben. 'Dat is ook echt gehaald. Iedereen kreeg als beloning een mooi badlaken.'

Strukton Civiel weet ook dat iedere werknemer of aannemer zo zijn eigen kijk heeft op wat een bouwplaats is. Niet iedereen is immers even kritisch of ervaren. Reden waarom het bedrijf zijn eigen norm – de veertien aspecten – voor een veilige bouwplaats op ieder werk wettelijk laat screenen met een meetmethode. De ene week doen de medewerkers van Strukton dat, de volgende week het ingeleend personeel en de week erna de onderaannemers. Zij geven

op een checklist met een cijfer van 0 tot 5 een waardering van een bepaald aspect of een specifieke voorziening. '5' is hoog, '0' is een onveilige situatie waaraan dringend iets gebeuren moet. Vervolgens bespreken de medewerkers de verschillen in waardering met elkaar in de toolboxmeetings en overleggen van projectteams.

Werksfeer

'Het meetinstrument houdt de mensen scherp,' zegt Joop Versteeg. 'Zo los je knelpunten duidelijker op. Voor orde en netheid op mijn bouwplaats had ik zelf een '9' ingevuld. Kreeg ik een telefoontje van een hoofduitvoerder elders, die weten wilde hoe ik dat toch voor elkaar kreeg, zo'n buitengewoon hoog cijfer.' Versteeg zegt ook sterk te hechten aan een goede werksfeer. Zodra hij merkt dat twee collega's ruziën, roept hij ze bij zich om het uit te praten. 'Ook onderlinge wrevelfermindeert de veiligheid.' Medewerkers die veiligheidsregels ondanks waarschuwingen negeren of ander wangedrag vertonen, stuurt Versteeg van de bouwplaats. Het sanctiebeleid van Strukton Civiel geeft hem die mogelijkheid. En op aanhoudend koude dagen, zoals afgelopen winter, liet hij 'soep en rookworstjes' aanrukken. 'Dan zie je meteen de stemming verbeteren.' □